

Vijftig jaar Natuur- en Vogel

door Kars Veling

Woensdag 5 maart 1975: een kilo aardappelen kostte toen € 0,27 en een liter bier € 0,67, hoewel we toen nog met guldens betaalden. Het was een gemiddelde, vrijwel geheel bewolkte dag met een gem. temperatuur van 7.5 °C. Er viel in totaal 1.6 mm neerslag in een periode van 2.7 uur. De zon scheen 1.8 uur waarbij de maximale temperatuur uitkwam op 11.8 °C terwijl de minimale temperatuur op 4.9 °C bleef steken.

Links: Culemborgse Courant bericht oprichting, maart 1975
Boven: Han, Gerard en Natasja Jansen in Kamp Schelphoek 1981

De oprichting

Geen bijzondere dag zou je zeggen, maar wel voor de NVWC! Op 5 maart was er 's avonds de eerste bijeenkomst om de Natuur- en Vogelwacht Culemborg op te richten. Een tiental natuurliefhebbers uit Culemborg kwam bij elkaar in de Zandstraat 32a in Culemborg. Ze hadden twee belangrijke speerpunten voor ogen bij deze kakelverse vereniging. De eerste was jongeren vanaf een jaar of 12 belangstelling bijbrengen voor de natuur. Daarvoor zou men excursies houden in de directe omgeving, maar ook weekenden en kampjes houden wat verder weg. Het was duidelijk dat er 'oude sokken' waren die hun roots hadden bij de NJN, de jeugdbond voor Natuurstudie.

Een tweede groep wilde zich vooral bezighouden met het inventariseren van de omgeving van Culemborg. Er waren direct al coördinatoren voor de planten, de 'fauna' en de vogels natuurlijk. Wel werd er direct bij gezegd dat beide groepen, de jonkies en de inventaristors, ook samen op pad konden

Wie waren erbij?

De oprichtingsavond was in het huis van Gerard van Zuijlen en Johan de Kruif (ja, nog steeds actief in ons bestuur als penningmeester). Zij waren dan ook initiatiefnemers, samen met de ook nu

nog steeds zeer actieve Leo van der Kooij en Frans Waroux. Arno Bos werd de contactpersoon en ook Chris Kalden, die actief was in de Milieuwerkgroep Noordwest Betuwe gaf aan mee te willen werken. Er werd een vliegende start gemaakt, want nog in dezelfde maand maart waren er excursies en bijeenkomsten om de jeugdgroep te vormen en om plannen te maken voor de vogelinventarisaties.

De eerste ledenlijst telde 31 leden, waarvan Han Jansen de eerste was. Zij zou later nog een belangrijke rol spelen in de club. Andere nu nog bekende namen uit die eerste lijst waren de gebroeders Van de Warenburg, waarvan Harry nu nog steeds coördinator is van de knotwerkgroep en de nestkastwerkgroep (met Gerrit van Utrecht). Trouwens, eigenlijk is de knotwerkgroep al ouder dan de NVWC, want zij waren in 1974 al actief met het knotten van bomen met achterstallig onderhoud.

Vliegende start

Als we kijken naar het excursieprogramma dan sta je versteld over de vele activiteiten. In mei van 1975 stonden maar liefst 15 excursies en bijeenkomsten gepland en dat binnen een maand! Het ging om jeugdexcursies, plantenexcursies, vogeltellingen en de nodige vergaderingen. In juni was er een kamp naar de Overasseltse en Hatertse vennen. Ook de rest van het jaar barstte van de activiteiten. Naast de vele, bijna wekelijkse excursies was er in oktober een jeugdkamp naar de Flevopolder en in december een winterkamp naar Veere. De ledenlijst groeide ook hard en in september waren er 99 leden!

Echte vrijstadclub

Culemborg is een vrijstad, een plek waar iedereen welkom was. Een zeker anarchisme is ons Culemborgers niet vreemd en dat was ook het geval met de NVWC. Ik weet nog dat tijdens een overleg bij

wacht Culemborg

NVWC
50 JAAR

Chris Kalden thuis, op de Ravelijnstraat, er een brief was van het IVN. Ze hadden gehoord van onze oprichting en wilden graag dat we een afdeling van het IVN zouden worden. Maar uiteraard gingen we daar niet in mee. We willen zelf bepalen wat en hoe! We hadden ook een anarchistische club zonder bestuur. Er was de algemene ledenvergadering die iedere maand werd gehouden en waar de beslissingen werden genomen door de dan aanwezige leden. Ook waren we een club zonder contributie. Een vrijwillige bijdrage was voldoende en in juni van 1975 was er maar liefst f 24,63 (ja, gulden) in kas. Frans Waroux was toen al penningmeester en beheerde die centjes zorgvuldig. Hij zou vele jaren, tot 2003, dus meer dan 25 jaar, die taak blijven vervullen. Op het moment dat hij het stokje overdroeg aan Yme Jan Bosma zat er wel iets meer dan 24 gulden in kas. Financieel gezien hebben we gelukkig altijd kunnen doen wat we wilden. De eerste jaren kregen we nog subsidie vanuit de gemeente, maar de laatste tijd houden we onze eigen broek op en dat gaat prima, met contributies, giften en de verkoop van nestkasten en koffie en thee tijdens de lezingen

De principiële en de rekkeleken

Het was een bont gezelschap en ook toen waren er al hele discussies over van alles en nog wat. Zo vond een aantal leden (die geen auto hadden trouwens) dat we alleen maar met de fiets op excursie moesten gaan, want de auto was slecht voor het milieu. Uiteindelijk is er wel consensus bereikt. Geen ban op de auto, maar wel kijken wanneer die echt nodig is. Dat is overigens in die vijftig jaar vrijwel altijd gelukt, om zonder stemming te komen tot besluiten. Dat was zo toen alle leden nog mee konden praten in de algemene maande-

Linksboven: knotten in de beginjaren – 1975-1976

Daarnaast: jeugdexcursie Regulieren - 1981

Links: Het eerste kamp in 1975 naar de Hatertse en Overasseltse vennen. Frans Waroux showt zijn prachtige benen, Leo van de Kooij kijkt bewonderend

Rechts: De WNF bus op het Chopinplein bij de Ketelvink met Wim Kievit, Henk Vennix, Leo van der Kooij, Gerrie Monfils en Kars Veling 1990

lijkse vergadering, maar ook in het 'echte' bestuur. Zelden was een stemming nodig. Wat dat aangaat is de NVWC een echte polderclub.

Een niet bestaand bestuur

Omdat we niet echt een bestuur hadden, maar een maandelijkse vergadering waar alle leden mee konden praten en beslissen, was er ook niet een officiële voorzitter. Maar naar buiten toe moest er natuurlijk wel een aanspreekpunt zijn en iemand moest de maandelijkse vergaderingen leiden en zo hadden we toch wel 'voorzitters'. Na Arno Bos en Gerard van Zuijlen als contactpersoon kregen we Kees van de Vate, Han Jansen en Wim Kievit die de titel voorzitter al droegen. In 2003 was er een grote ommekeer (tot grote frustratie van schrijver dezes, die dit nog steeds beschouwt als een coupe). Tijdens een algemene maandelijkse vergadering, waar opvallend veel mensen waren die er normaliter niet waren, werd door de meerderheid besloten dat we naar een echt bestuur toe moesten (de voorstemmers gingen daar trouwens niet in zitten). Vanaf dat moment was er dus de kleine groep van voorzitter, penningmeester, secretaris en drie of vier anderen die de NVWC bestuurden.

NVWC-leden gaven geslaagde lezing

In het eigen onderkomen van de Natuur- en Vogelwacht gaven vijf leden voor belangstellenden een lezing over zoogdieren, vogels, landschap, natuur en vlinders, waarvan sommigen vergezeld gingen met vertoon van dia's.

Allereerst gaf Gerard van Ruiten een lezing over zoogdieren, waarna Marcel van der Tol en Tom Kompier een uiteenzetting gaven over het verblijf op het bekende internationale Neusidkerseegebied te Oostenrijk. Zij hebben

daar liefst 160 vogelsoorten aange troffen en dus veel dia's verscho ten. Dit alles lieten zij zien en zij boeiden het publiek daar erg mee. Wim Kievit nam de belangstellenden mee naar een heel ander gebied, namelijk naar Bretagne en

Normandië in Noord-Frankrijk. Hij vertelde over de natuur daar en het landschap. In mei zullen enkele leden in het kader van het jubileum daar hun kampen opslaan bij Cap Griznes in Normandië. Ook Kars Veling, de laatste spre-

ker van deze avond, vertelde over zijn tocht van afgelopen zomer in Noord-Frankrijk. Hij had daar speciaal de vlinders bestudeerd. Het werd een geslaagde avond en de belangstellenden lieten dit duidelijk blijken door vele vragen te stellen.

Kars Veling was toen de eerste 'echte' voorzitter, opgevolgd door Jouke Altenburg. Daarna was secretaris Margreet de Nie een paar jaar interim-voorzitter, tot in 2012 Kars het stokje weer overnam. De penningmeesters zijn het meest trouw. Vanaf de start in 1975 tot 2003 was Frans onze penningmeester, opgevolgd door Yme Jan. De derde in het rijtje is Johan, die het nu nog steeds doet.

De lezingen

Al vanaf de start van de club hebben we zes tot tien lezingen per jaar. En, best verrassend voor mij, jaar in jaar uit zijn deze goed tot zeer goed bezocht. Eigenlijk zijn er nooit minder dan 20 bezoekers en regelmatig gaan we richting veertig en bij toppers naar vijftig. In de eerste jaren werden de lezingen gehouden in de Parkschool, waar Leo van der Kooij onderwijzer was of in de Open Hof als we veel bezoek verwachtten. Het leuke is dat we, zeker de laatste jaren, erg veel eigen lezingen hebben, dus van leden van de NVWC die de avonden invullen. Dat kan gaan om een bepaalde soortgroep, een mooie reis of een ander thema. We blijken een enorm potentieel aan goede lezingengevers in huis te hebben. Eén lezing zal me altijd bijblijven, maar niet om de kwaliteit, maar om de bizarre invulling. Ik was nog een opstandige puber toen, maar de lezing van de heer Arntjes was groots aangekondigd en werd gehouden in de Open Hof, want we verwachtten veel belangstellenden en dat klopte. Ruim zeventig mensen waren afgekomen op de lezing over Ecuador. Wat ik me ervan herinner zijn de hoedjes. De ene na de andere dia gaf weer een ander hoedje te zien en de spreker was er erg enthousiast over. Wij als jonkies achterin hadden kromme tenen en de slappe lach en kwamen niet meer bij.

De werkgroepen

De Natuur- en Vogelwacht is niets zonder de werkgroepen. De werkgroepen maken de NVWC. En dat betekent dat we afhankelijk zijn van de energie en het enthousiasme van de werkgroepsleden en vooral ook van de 'trekkers'. Want er moeten mensen zijn die het voortouw nemen en die anderen meeslepen. Ik bespreek hier niet alle werkgroepen, want daarvoor kun je terecht in het jaarverslag, maar zal wat terug in de tijd gaan naar de werkgroepen 50 jaar geleden.

De knotwerkgroep was al actief nog voor de NVWC officieel werd opgericht en nog steeds gaan ze iedere winter op pad om knotwilgen van hun takken te ontdoen. Dankzij de werkgroep is er nauwelijks achterstallig onderhoud meer, maar worden de bomen prima in een cyclus van enige jaren bijgehouden. Harry van de Warenburg en Wim Smits zijn al vele jaren de vaste krachten en trekkers.

Boven: krantenartikel november 1981 over de leden die een lezing gaven.

Onder: Knotten rond 1980, met Harry van de Warenburg

Bij de start van de NVWC was vogelonderzoek direct een belangrijk doel, want er kwam een landelijke vogelatlas uit en we wilden natuurlijk dat daar ook Culemborg goed in vertegenwoordigd zou zijn. Ook in de jaren daarna hebben we meegewerkt aan de landelijke atlasprojecten. Maar ook de stadsvogels en de inventarisatie van leuke vogelgebieden in de omgeving stonden op het programma. De vogelwerkgroep is steeds de grootste werkgroep binnen de NVWC gebleven. Een van de highlights is de jaarlijkse 'Big Day'. Waar teams van vogelaars op de fiets zoveel mogelijk vogelsoorten moeten scoren in een etmaal. Voor de vogelaars met de minste soorten is er de 'Blinde Vink', ook een eretitel natuurlijk.

In de eerste jaren was er een zeer actieve paddenwerkgroep. Vooral bij de Ronde Haven werden honderden padden en kikkers het slachtoffer van het verkeer en daar moesten we wat aan doen. Er werden schermen geplaatst en emmers ingegraven en iedere ochtend werden die emmers gecontroleerd en werden de padden die erin waren gekukeld, veilig overgezet. Er waren jaren dat er meer dan 3000 padden op deze manier werden geholpen. Inmiddels zijn de aantallen vele malen kleiner en wordt, in goede paddentrek nachten, gepatrouilleerd bij bekende trekroutes om de padden handmatig over te zetten.

Bij de start van de NVWC was er direct een grote en actieve jeugdgroep. Gestimuleerd door Gerard van Zuijlen en Leo van der Kooij gingen we wekelijks op excursie en al gauw kwam er ook de vrijdagavond soos bij waarbij de jeugd bij elkaar kwam in het clubgebouw. Dit begon in het Kompas, maar ging door tot in de Ketelvink.

Eerste exemplaar bij viering Natuur- en Vogelwacht geeft boek uit

CULEMBORG — De Natuur- en Vogelwacht Culemborg en omstreken stond een hele zaterdag lang centraal in Culemborg. Gevierd werd het tienjarig bestaan. Dit gebeurde in extra feestelijke stemming, omdat binnen niet al te lange tijd samen met de Ziekenomroep het geheel verbouwde voormalige ketelhuis op Terweyde zal kunnen worden betrokken.

De jubileumfeestiviteiten van de NVWC vonden plaats in en vanuit het kleintheater De Fransche School. Geopend werd met de overhandiging van het eerste exemplaar van de uitgave De Natuur in en om Culemborg aan burgemeester Jager, die dat getuige zijn dankwoord bijzonder op prijs stelde. Daarna ging de informatiemarkt open, waarop volop gegevens kon worden gevonden over natuur, milieu, flora en fauna in en om Culemborg. Met name de informatie met betrekking tot de steeds groter wordende problemen hierbij vond goede aftrek. Verschillende organisaties die zich met de bescherming van het milieu bezig

houden lichten samen met de verschillende afdelingen van de NVWC het publiek voor.

Intussen werden er buiten, onder leiding van de vogelwachters, verschillende wandel- en fietsexcursies gehouden. De deelname daaraan was niet massaal, maar viel gezien het grimmige weer niet tegen.

's Avonds was er film en feest in de Fransche School. Vertoond werden de rolprenten De Laatste der Walvissen en Onder de Vloedlijn. Door de oud-leden, waarvan velen niet meer in de stad wonen, werden herinneringen opgehaald. Ook Chris Kalden door velen een van de aardsvaders van de NVWC genoemd, was daarbij aanwezig. Lachen en zuur kijken wisselden elkaar af tijdens het cabaret, waarbij de nodige zaken rondom tien jaar NVWC op de hak werden genomen.

• De makers van het boek overhandigen burgemeester Jager het eerste exemplaar.

Linksboven: Emmers vol padden overzetten

Daarnaast: Jeugdkamp Hurwenen, 1982

Links: Leden Kluswerkgroep - 2005

Rechts: Burgemeester Jager neemt boekje in ontvangst - 1985

van 5 werd er speciale aandacht aan gegeven. We gaan ze hier niet allemaal langs, maar concentreren ons even op de eerste 20 jaar. Het vijftigjarig bestaan vierden we in de grote zaal van het Kompas, tegenover onze eigen vergaderruimte. In ons eigen hokje lieten we mooie dia's zien van de natuur rond Culemborg en tijdens de speech van Frans (ook toen al de kwaliteit om vele uren vol te praten) kwamen wat oud-leden langs, zoals Arno en Marianne Bos, die in de start van de NVWC heel belangrijk waren, maar al binnen een jaar verhuisden naar Noordwijk, waar Arno boswachter werd. Dit eerste jubileum was ook de geboorte van het NVWC-jubileumcaba-

Op die avonden deden we van alles, soms ook over de natuur, maar het was zeker ook een soort gezelligheidsvereniging en dat zag je aan de vele jongeren die erop afkwamen. Het ging duidelijk om een andere doelgroep dan de huidige jeugdgroep, want dit waren opgeschoten jongeren van zo 'n 14 tot 25 jaar. Als snel werd de werkgroep ook minder afhankelijk van Gerard en Leo en dopte men de eigen boontjes. Ze organiseerden kampen, bijvoorbeeld jaarlijks naar Hurwenen. En dan moest je niet raar opkijken als er 25 jonge NVWC'ers meegingen.

Ook de andere werkgroepen die nu nog steeds zeer actief zijn, zoals de nestkastenwerkgroep (die eigenlijk ook al ouder is dan 'wij'), de plantenwerkgroep en de zoogdierenwerkgroep waren in de beginjaren al bezig. Ergens rond 1985 ontstond er een natuurfotografiewerkgroep. In de Ketelvink kwamen regelmatig natuurfotografen uit de club samen om foto's, met name natuurlijk dia's in die tijd, te bekijken en te bespreken. Dit waren avonden om heerlijk te genieten, maar ook te leren van elkaar.

De kluswerkgroep is van recentere datum, maar we hadden al vanaf het begin Arie van de Ham, die in zijn eentje kluswerkgroep was. Hij maakte een prachtige grote kampkist, die helaas alleen zo groot en zwaar was dat hij maar moeilijk te vervoeren was, maar toen zorgde hij gewoon voor Jopie, onze aanhanger, die vele jaren trouwe dienst doet bij allerlei activiteiten. Maar in de loop van de tijd gingen veel van de actieve leden met pensioen en toen ontstond de woensdagochtendtraditie. Daar werd heel wat afgekleet en veel koffie gedronken, maar ook werden allerlei klussen opgeknapt, eerst bij de Ketelvink en later bij de Steenuil. Het onderhoud van de natuurtuin is een rode draad door hun activiteiten.

Jubilea

Ja, als je vijftig jaar oud wordt, heb je er al heel wat verjaardagen op zitten (49 om precies te zijn). Bij de 'kroonjaren', dus de veelvoud

Linksboven: Cabaret 10 jaar NVWC, dodenrit in de Fransche School - 1985

Daarnaast: 24 uur natuur, ontbijt na al meer dan 15 uur natuurstudie - 1995

Links: Cabaret 25 jaar NVWC - 2000

ret, dat nog jaren, in wisselende samenstelling, van zich zou doen spreken. Berry Lucas, Henkjan Kievit en Kars Veling hadden een jubileumlied gemaakt van heel veel coupletten dat werd uitgevoerd, met enthousiaste bijval van de 100 aanwezige leden. Het laatste couplet en het refrein wil ik u niet onthouden:
*Een knotwilg valt, een dijk wordt zwaar, natuur verliest haar rechten.
 De NVW is nog niet klaar, we zullen blijven vééééechten!
 In Culemborg aan de Lek, daar wonen rare klanten,
 ze zitten hele dag in't groen, speurend naar vogels en planten.*

Dat cabaret was vijf jaar later, in 1985, sterk geprofessionaliseerd. In de eerste plaats vond het jubileum plaats in een echt theater, de Fransche School en met goed licht en geluid en een echte filmopname was het net echt. Dit gebeurde trouwens pas na een dag vol activiteiten. Er was de overhandiging van het boekje natuur in en rond Culemborg aan burgemeester Jager en er was een heuse natuurinformatiemarkt en excursies. Maar 's avonds na een lezing van een van de founding fathers, Chris Kalden kwamen Berbera van de Vate, Joost Woudstra, Marcel van der Tol en de twee oudgedienden Berry en Kars uitgebreid in actie met sketches, liedjes en toneelstukjes. Een van de topacts was een lied waarin alle NVWC-leden van dat moment op de hak werden genomen op melodie van de dodenrit van Drs. P. Er zijn dus filmbeelden van en die zullen zeker in het komend jaar nog wel vertoond gaan worden.

Vijf jaar later zaten we in ons eigen Ketelvink en toen was er ook een heel jubileumprogramma. We begonnen 's middags met een heus symposium met sprekers als de directeur-generaal van het ministerie van Landbouw (Chris) en de wethouder van Culemborg, Jean Eigeman. Deze laatste zette de NVWC in het zonnetje en reikte

ons de Culemborgse milieuprijs uit, met een bedrag van maar liefst 3000 gulden! In antwoord daarop presenteerde de NVWC plannen voor natuurontwikkeling. Waar zijn belangrijke natuurwaarden en waar kunnen we deze nog versterken en wat moeten we in het algemeen en de gemeente in het bijzonder doen voor een versterking van die natuur. Naast de presentatie werden deze plannen ook in een mooie publicatie aan Jean en Chris overhandigd.

In 1995 was er ook weer een heel spectaculair jubileumprogramma met als grootste uitschieter de 24 uur natuur. Er waren zeker vijftien leden die effectief echt 24 uur achter elkaar bezig zijn geweest om planten en dieren te zoeken in ons werkgebied zonder een oog dicht te doen. En dan te bedenken dat het vreselijk rotweer was met heel veel regen en wind. Midden in de nacht had Gerrie Monfils een heerlijke warme maaltijd verzorgd en we hebben een geweldige tijd gehad. Vroege Vogels kwam nog langs om het op de nationale radio te verslaan. In 2000 was er, naast allerlei activiteiten ook weer een feestavond waar ook heel veel oud leden bij aanwezig waren. Uiteraard trad ook het NVWC cabaret weer op. Dit keer bestond dit uit Dinky en Annette van Berkel en Netty Bonouvrie, aangevuld met de oudgedienden Henkjan en Kars. Naast 'platte lol' was er ook een serieuzere noot waarin een aantal overleden leden werd herdacht zoals de zeer jong gestorven Ellen Bierman en Felix Schoenmakers en de actieve leden Han Jansen en Derek Rutgers.

Ik zou zo nog een pagina of vijftig verder kunnen schrijven, want dit is maar een hele kleine greep uit het verleden van deze steenoude en onverslijtbare club. De NVWC kan nog makkelijk vijftig jaar mee! We spreken af dat er in 2075 een dubbel zo dikke jubileum Hak-al komt. 🐦